

ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНІ ТОВАРИ ВИРОБНИЧОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В СТРУКТУРІ ІМПОРТУ УКРАЇНИ

HIGH-TECH CAPITAL GOODS IN IMPORT STRUCTURE OF UKRAINE

Олена САЛІХОВА,
кандидат економічних наук,
Інститут економіки
та прогнозування НАН України,
Київ

Olena SALIKHOVA,
PhD Economics,
Institute for Economics
and Forecasting, Ukrainian NAS,
Kyiv

Систематичні інвестиції, спрямовані на розробку та вдосконалення капітального обладнання, є одним із ключових способів отримання та збереження конкурентних переваг виробничих компаній у сучасному бізнес-середовищі. Через обмеженість національного науково-технічного потенціалу та мізерний асортимент високотехнологічних капітальних товарів українського виробництва вітчизняні господарюючі суб'єкти вимушені вдаватися до залучення імпортованих засобів виробництва. Для значної кількості українських виробників це означає отримання конкурентних переваг, а для вітчизняних виробників засобів виробництва — поступове витіснення з ринку.

Питання оцінки імпорту високотехнологічних капітальних товарів знаходиться на перетині двох самостійних сфер наукових знань — зовнішньої торгівлі та інновацій. Численні напрацювання вчених в основному охоплюють ці дисципліни окремо: з одного боку, вивчаються аспекти експорту-імпорту за товарною номенклатурою [1-4], з іншого — трансфер результатів досліджень і розробок за переліком високотехнологічних товарів [5-7].

Національний банк України здійснює моніторинг зовнішньої торгівлі товарами, спираючись на Класифікацію за широкими економічними категоріями [8], одна з яких — засоби виробництва. На базі отриманої інформації фахівці НБУ регулярно надають лаконічні результати відповідного економіко-статистичного аналізу [9, с. 5]. Дослідження імпорту капітальних товарів в Україну (з посиланням на офіційні дані НБУ) ми знайшли лише в кількох літературних джерелах [10, с. 25; 11, с. 38].

Незважаючи на нагальну потребу визначення реальних обсягів інвестицій України в зарубіжні високотехнологічні капітальні товари; проведення економетричних оцінок впливу імпорту цих товарів на національні технологічні, економічні та соціальні зміни; прийняття науково-обґрунтованих рішень щодо лібералізації або обмежень (будь-якого типу) ввезення з-за кордону високотехнологічних засобів виробництва, ці питання дотепер залишалися на периферії наукового пошуку.

Мета нашої роботи полягає у створенні підґрунтя для формування науково-методичного апарату дослідження імпорту в Україну високотехнологічних товарів виробничого призначення (ВТТ ВП), моделювання й прогнозування його наслідків на економічну, соціальну та науково-технічну сфери країни.

Першими трьома кроками у формуванні апарату дослідження капітальовкладень в іноземні уречевлені технології були:

□ інтерпретація поняття «високотехнологічних товарів виробничого призначення»;

□ складання переліку ВТТ ВП за УКТ ЗЕД та формування бази даних зовнішньої торгівлі цими товарами;

□ аналіз тенденцій імпорту в Україну ВТТ ВП та визначення ключових проблем.

1. У процесі дослідження численних літературних джерел нами було виявлено, що товари виробничого призначення часто ототожнюються з: товарами виробничо-технічного призначення, товарами промислового призначення, капітальними товарами; інвестиційними товарами, засобами виробництва, капітальним обладнанням. У більшості випадків це пов'язано з перекладом англійських аналогів «industrial goods», «capital goods», «producer goods», «investment goods».

Щоб з'ясувати економічний зміст цієї категорії, нами було проаналізовано понятійний апарат, поданий у вітчизняних та іноземних наукових роботах, нормативних документах, довідковій літературі, та зроблено висновок, що в переважній більшості випадків досліджена категорія являє собою технічні засоби тривалого користування, що застосовуються у виробничому секторі, секторі послуг, а також у сфері досліджень та розробок для створення певного продукту (промислового, сервісного або науково-технічного) [12]. Беручи до уваги раніш подану інтерпретацію високотехнологічних товарів [13], ми пропонуємо наступне визначення: **високотехнологічні товари виробничого призначення** — це капітальне обладнання та промислове транспортне устаткування, створені на базі останніх науково-технічних розробок та задіяні господарюючими суб'єктами в їх господарській діяльності протягом тривалого періоду.

2. Для того щоб встановити сукупність товарів, які мають виробниче призначення і при цьому втілюють передові технології, тобто фактично є ВТТ ВП, нами було поєднано дві множини. Детальніше розглянемо, що кожна з них собою являє.

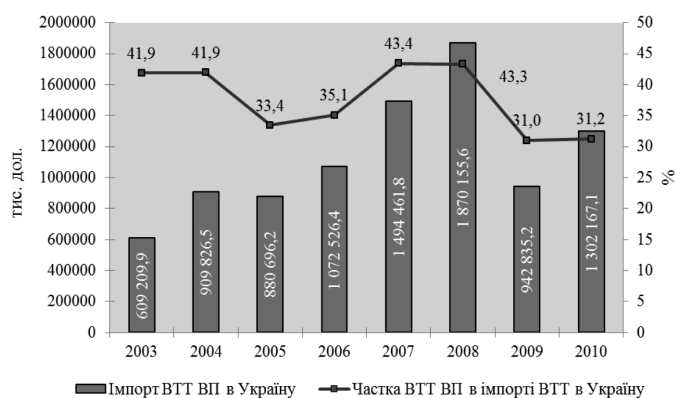
Міжнародна статистична організація Статистична комісія ООН, визнаючи зростаючу потребу в статистичних даних з міжнародної торгівлі, які аналізуються за широкими економічними категоріями, ще в 1965 році рекомендувала акумулювати на додаток до зведених даних, вже створених на основі розділів Міжнародної стандартної торгової класифікації (МСТК), інформацію щодо кожної країни, всього світу та основних регіонів за широкими економічними класами товарів з виділенням:

- харчових продуктів;
- вихідних продуктів для промисловості;
- капітального обладнання;

Author's interpretation of the term «high-tech capital goods» is provided. The transforming keys between Broad Economic Categories Classification and the List of High-Tech Products are detected. The List of capital goods by UGC FEA is generated and on basis of it the database for the period 2003-2010 is created. The tendencies in capital goods imports in Ukraine are analyzed; the key problems are pointed out.

Подано авторське тлумачення терміну «високотехнологічні товари виробничого призначення». Знайдено перехідні ключі між Класифікацією за широкими економічними категоріями та Переліком високотехнологічних товарів. Сформовано Перелік високотехнологічних товарів виробничого призначення (ВТТ ВП) за УКТ ЗЕД та на його основі створено базу даних за 2003-2010 роки. Проаналізовано тенденції імпорту в Україну ВТТ ВП, показано ключові проблеми: мізерний обсяг, незбалансованість номенклатури, вузьке коло постачальників, домінування іноземних ВТТ ВП у внутрішньому споживанні при наявності вітчизняних аналогів.

Рис. 1. Динаміка імпорту ВТТ ВП та його частки в імпорті ВТТ в Україні

Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України

□ споживчих товарів тривалого і короткотривалого користування.

Результатом цієї рекомендації стало ухвалення в 1970 році **КЛАСИФІКАЦІЇ ЗА ШИРОКИМИ ЕКОНОМІЧНИМИ КАТЕГОРІЯМИ (ШЕК)** за МСТК, розробленої Статистичним відділом Департаменту з економічних та соціальних питань ООН, та прийнятої в якості керівництва для застосування на рівні країн [8, с. 1].

Спочатку Класифікація ШЕК призначалася головним чином для використання Статистичним відділом Секретаріату Організації Об'єднаних Націй при складанні зведених даних про міжнародну торгівлю за широкими економічними класами товарів. Крім того, вона мала служити засобом перетворення даних про міжнародну торгівлю за МСТК в категорії кінцевого використання, визначених в рамках Системи національних рахунків (СНР), тобто тих, що майже відповідають трьом класам товарів — засоби виробництва, проміжні товари і споживчі товари. Передбачалося, що у більш конкретному плані підкатегорії Класифікації ШЕК можуть бути укрупнені з метою забезпечення їх зіставності з цими трьома класами товарів СНР, що тим самим дозволить при проведенні економічного аналізу на національному, регіональному та загальносвітовому рівнях розглядати зовнішньоторговельні статистичні дані разом з іншими рядами загальноекономічних статистичних даних, такими, як національні рахунки та промислова статистика.

Статистична комісія також передбачала, що Класифікація ШЕК буде слугувати інструкцією в першу чергу для національних класифікацій імпорту для широких економічних категорій. Однак пізніше вона визнала, що країни можуть адаптувати Класифікацію ШЕК для національних цілей по-різному, з тим, щоб вона відповідала національним потребам. Тому було вирішено, що Класифікація ШЕК не має розглядатися як стандартна в тому сенсі, в якому розглядається, наприклад, МСТК.

Дійсне сьогодні Четверте видання підготовано з урахуванням більш детального опису товарів, які наводяться в Узгодженій системі опису і кодування товарів, прийнятій Радою митного співробітництва (остання редакція 2002 року), та інформації, яка стосується визначення головного виду кінцевого використання і яка з'явилась після видавництва першої Класифікації ШЕК.

Отже, «Засоби виробництва» (в оригіналі «capital goods») як один з основних класів товарів у СНР в основних категоріях Класифікації ШЕК складаються з [8, с.6]:

41* Капітального обладнання (в оригіналі «capital goods») (крім транспортного устаткування);

521* Промислового транспортного устаткування (в оригіналі «transport equipment, industrial»).

До відома: Категорія 4* поділяється на дві підкатегорії, в яких товари класифікуються залежно від того, чи є їхнім головним призначенням використання як засобів виробництва (підкатегорія 41* «Капітальне устаткування (крім транспортного устаткування)» або в якості проміжних товарів (підкатегорія 42* «Деталі й приналежності»).

У підкатегорію 41* включено машини, такі як електричні генератори й обчислювальна техніка, а також інші продукти переробної промисловості, які використовуються промисловістю, урядами й некомерційними приватними установами. Фактично вони є засобами виробництва, які визначені в СНР як частина приросту основних фондів і являють собою капітальне устаткування.

Щодо під категорії 42*, то вона складається з деталей і приналежностей, необхідних для ремонту машин і устаткування, а також компонентів машинного обладнання в нескладеному вигляді тощо, які використовуються в якості вихідної продукції для складальних заводів, що є факторами виробничих витрат для промисловості і тому розглядаються як проміжні товари.

Категорія 5* також поділена на кілька підкатегорій: 51* «Легкові автомобілі», 52* «Інше транспортне устаткування» (тобто крім легкових автомобілів) та 53* «Деталі і приналежності». Більша частина транспортного устаткування підкатегорії 52*, що надходить у міжнародну торгівлю, класифікується як засіб виробництва, однак деякі вироби, такі як мотоцикли й велосипеди, використовуються споживачами й тому класифікуються як споживчі товари. Для обліку цієї відмінності були введені підкатегорії 521* «Промислове» і 522* «Непромислове транспортне устаткування».

Отже, товари, що належать до капітального обладнання і промислового транспортного устаткування за МСТК, становлять множину товарів виробничого призначення, тобто засобів виробництва (за стандартизованою системою класифікації товарів у міжнародній торгівлі це близько 900 видів товарів).

Паралельно з Класифікацією ШЕК діє інший міжнародний класифікатор, що іменується як **ПЕРЕЛІК ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОДУКТІВ** за МСТК. Його складено фахівцями Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) спільно з Інститутом систем та досліджень інновацій ім.Фраунхофера (Німеччина) ще в 1994 році. Після того, як у березні 2006 Статистичною комісією ООН було затверджено Четверту редакцію МСТК, Євростат переглянув діючий стандарт та подав на початку 2009 оновлений Перелік високотехнологічних продуктів за МСТК — Ред. 4 [14].

ДП «Державний інститут комплексних техніко-економічних досліджень» було адаптовано згаданий реєстр до Українського класифікатора товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) та сформовано Перелік високотехнологічних товарів за УКТ ЗЕД. З урахуванням останніх змін у міжнародній агрегації товарів за рівнем технологічності Перелік було скореговано, а дані (з 2007 року) — перераховано. На сьогодні він налічує майже 300 окремих номенклатурних позицій. На його основі створено базу щомісячних даних за 2003-2010 роки, відслідковуються зміни в структурі й динаміці імпорту-експорту високотехнологічних товарів (за винятком озброєння) та здійснюються прогнози розрахунки [15].

Таким чином, номенклатурні позиції, що належать до Переліку високотехнологічних продуктів за МСТК, становлять множину високотехнологічних товарів.

Нами було поєднано зазначені вище множини. Їх перетин — це сукупність високотехнологічних товарів виробничого призначення. В результаті адаптації кодів МСТК визначених продуктів до УКТ ЗЕД було сформовано **Перелік високотехнологічних товарів виробничого призначення за УКТ ЗЕД**, який складається зі 123 номенклатурних позицій, та створено базу даних щодо їх експорту-імпорту протягом 2003-2010 років.

3. На цьому підґрунті було проведено економіко-статистичний аналіз та отримано наступні результати.

За підсумками 2010 року частка ВТТ ВП в імпорті високотехнологічних товарів (ВТТ) в Україну становила 31,2%, не змінившись порівняно з минулорічним значенням навіть при зростанні обсягів поставок у вартісному вимірі (рис. 1).

Це пояснюється тим, що падіння імпорту ВТТ ВП у 2009 було значно більшим (-49,6%) від імпорту ВТТ (-29,6%), тому невелика різниця в темпах зростання, що мала місце протягом 2010 (38,1% проти 37%), не змінила значення питомої ваги засобів виробництва в поставках високотехнологічних товарів в Україну.

Дослідження детермінантів значного скорочення закупівель вітчизняними товаровиробниками капітальних товарів за кордоном у 2009 році показало, що воно було спричинено зменшенням обсягів поставок ВТТ ВП майже

Таблиця 1. Кількість номенклатурних позицій, за якими було здійснено імпорт ВТТ ВП в Україну

Найменування	У переліку	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Неелектрична техніка	22	18	18	18	20	20	19	20	19
Аерокосмічна техніка	8	6	7	6	8	8	7	5	6
Електроніка та техніка зв'язку	12	11	12	12	11	11	11	11	11
Електричні машини і устаткування та їх частини	13	12	12	12	12	12	12	12	12
Наукові прилади	58	56	57	55	57	57	55	54	56
Комп'ютерна та офісна техніка	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Озброєння	1	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Разом	123	112	115	112	117	117	113	111	113

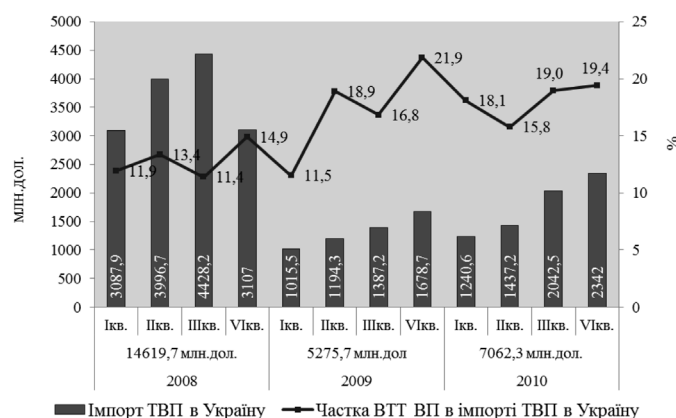
Джерело: складено за даними Держмитслужби України

Таблиця 2. Структура імпорту ВТТ ВП за групами, %

Найменування	Частка в імпорті ВТТ ВП	
	2003	2010
Неелектрична техніка	48,38	50,31
Наукові прилади	23,34	27,92
Комп'ютерна та офісна техніка	20,83	15,35
Електроніка та техніка зв'язку	3,40	2,91
Електричні машини і устаткування та їх частини	1,94	2,33
Аерокосмічна техніка	2,11	1,19

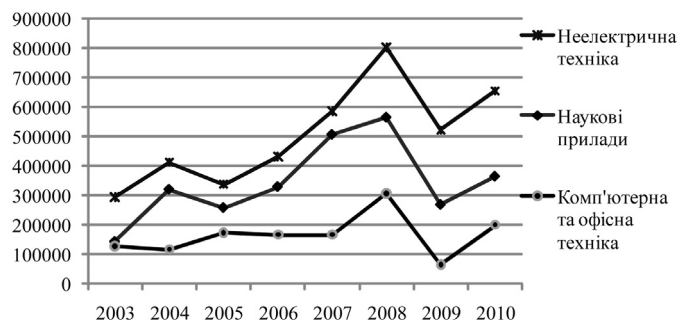
Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України

Рис. 2. Динаміка імпорту ТВП в Україну та частки в ньому ВТТ

Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України та НБУ

Рис. 3. Динаміка імпорту в Україну ключових категорій ВТТ ВП, тис. дол.

Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України

всіх категорій: комп'ютерна та офісна техніки — на 78,8%, електричних машин та устаткування — на 76,1%, електроніки та техніки зв'язку — на 61,3%, неелектричної техніки — на 35,1%, наукових приладів — на 52,5%. Винятком були лише товари категорії «аерокосмічна техніка», імпорту яких в Україну збільшився на 68% (з 23 179,1 тис. дол. до 38 948,4 тис. дол.). На жаль, останнє не компенсувало загальне падіння.

Незважаючи на те, що імпорту ВТТ ВП протягом 2003-2010 років зріс у 2,14 раза (з 609 209,9 тис. дол. у 2003 році до 1 302 167,11 тис. дол. у 2010), його частка в структурі ВТТ скоротилась за цей період на 10,5 п.п. (з 41,9% у 2003 році до 31,2% у 2010). **Це свідчить про домінування споживчих і проміжних товарів у поставках ВТТ в Україну та про низький платоспроможний попит вітчизняних промислових підприємств на сучасне обладнання та промислове транспортне устаткування, а отже — про повільні темпи впровадження передових технологій у промисловому виробництві.**

Ми дослідили також динаміку обсягів імпорту товарів виробничого призначення (ТВП) в Україну за даними НБУ [8, с. 42] та встановили, що частка тих засобів виробництва, які є втіленням передових технологій, за підсумками 2008-2010 років становила лише 13-18%, щоправда, демонструючи повільний висхідний тренд (рис. 2). Це свідчить про те, що українські товаровиробники інвестують переважно у невисокотехнологічні засоби виробництва, що підтверджує попередній висновок щодо стриманого процесу модернізації в Україні.

Досліджуючи номенклатуру поставок ВТТ ВП в Україну, ми з'ясували, що вона охоплює майже весь перелік ВТТ ВП: у 2010 році — 113 позицій зі 123 (табл. 1).

Аналіз товарної структури поставок ВТТ ВП в Україну протягом 2010 року показав, що половину з них становлять товари категорії «Неелектрична техніка». На наукові прилади припадає 27,9%, на комп'ютерну та офісну техніку — 15,4%. (табл. 2). Порівняно з 2003 суттєвих структурних зрушень не відбулося: дещо зросла питома вага закупівель наукових приладів, тоді як імпорту товарів категорії «комп'ютерна та офісна техніка» втратив 5 п.п.

Імпорту ВТТ ВП ключових категорій протягом 2003-2010 років мав практично однаковий тренд (рис. 3).

Проаналізувавши регіональну структуру поставок ВТТ ВП в Україну, ми визначили, що основним партнером України є Російська Федерація (близько 50% ВТТ ВП надходить українським споживачам з цієї країни) (рис. 4).

Це пов'язано з тим, що протягом останніх восьми років РФ забезпечує майже 85% обсягів поставок товарів основної групи ВТТ ВП «Неелектрична техніка». Разом з тим РФ посідає провідні місця в поставках товарів груп «Наукові прилади» й «Електричні машини та устаткування».

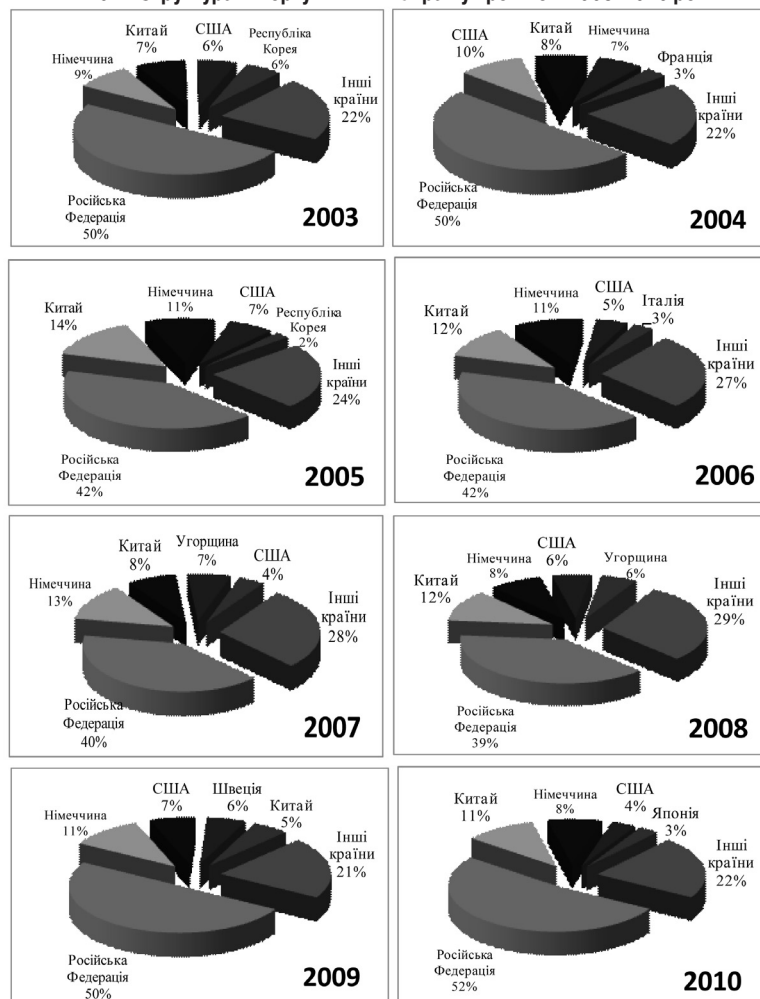
Стабільними контрагентами України у цій сфері слід також вважати Китай та Німеччину (на кожну країну припадає по 10%), а також США (майже 5%). Серед тих, хто за останні роки збільшив обсяги відвантажень ВТТ ВП в Україну, а з огляду на це потрапив до десятки основних країн — постачальників товарів цієї категорії українським виробникам — Японія, Австрія, Республіка Корея, Угорщина та Італія.

Динаміка закупівель капітальних товарів у основних торговельних партнерів має різні темпи: швидко зростають витрати українських виробників на капітальні товари з РФ; дещо повільніше — з Китаю та Німеччини, тоді як із США — практично тримаються на одному рівні. Примітно, що криза 2009 року більше вплинула на обсяги поставок з РФ та Китаю, тоді як Німеччина та США не мали такого різкого скорочення відвантажень (рис. 5).

Розглянемо докладніше ключову групу імпорту ВТТ ВП — «Неелектрична техніка». Товар «Неопромінені паливні елементи (твели)» (код УКТ ЗЕД 8401300000) посідає верхні позиції рейтингової таблиці імпорту товарів даної групи протягом 2003-2010 років (табл. 3). У 2004 вартість імпорту товарів даної групи зросла порівняно з 2003 роком в 1,43 раза до 381,9 млн. дол. Однак у 2005 спостерігається зниження закупівлі цього товару на 22% (83,87 млн. дол.). Упродовж 2006-2008 імпорту даної продукції поступово збільшується до 629,8 млн. дол. і перевищує обсяг імпорту 2003 року в 2,36 раза. Та в 2009 відбувається різкий спад вартісних показників на 26%, тобто на 164,9 млн. дол. У 2010 році обсяг імпорту цього товару підіймається практично до рівня 2008 і становить 598,4 млн. дол.

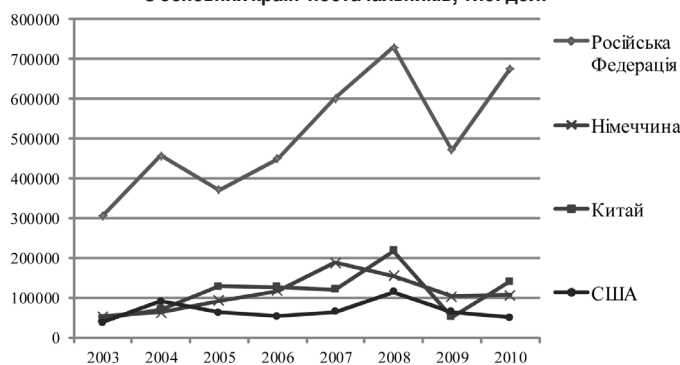
Щодо регіональної структури імпорту товарів даної групи, то основним постачальником є Російська Федерація (близько 90%). Поступово наро-

Рис. 4. Структура імпорту ВТТ ВП в Україну протягом 2003-2010 років

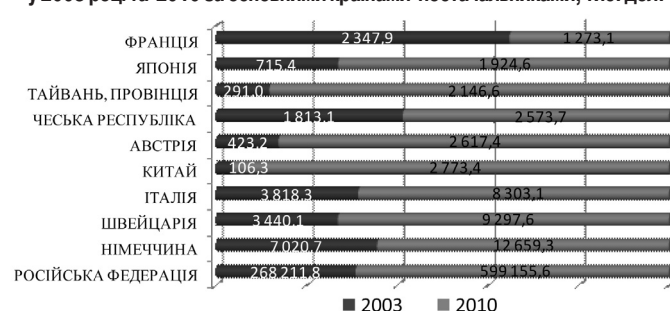
Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України

Рис. 5. Динаміка імпорту ВТТ ВП в Україну з основних країн-постачальників, тис. дол.

Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України

Рис. 6. Імпорт в Україну товарів групи «Неелектрична техніка» у 2003 році та 2010 за основними країнами-постачальниками, тис. дол.

Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України

щують обсяги на українському ринку Німеччина, Італія та Швейцарія (рис. 6).

За даними Держкомстату України про виробництво певних ВТТ ВП цієї групи, нами було розраховано коефіцієнт проникнення імпорту:

$$I_{mnpn} = \frac{I_{mпорт}}{(V_{иробництво} + I_{mпорт} - E_{кспорт})}$$

тобто частку імпортованих товарів у внутрішньому споживанні (табл. 4-6).

Як бачимо, динаміка виробництва верстатів електрохімічних, електронно-променевих, іонно-променевих, плазмово-дугових демонструє відсутність чіткої тенденції. Мінімальний випуск зафіксовано в 2006 році — 3 одиниці; максимальний у 2007 році — 27 одиниць. Одночасно імпорт має в цілому висхідний тренд, набувши в 2008 році найвищого значення — 156 одиниць. Паралельно з імпортом спостерігається збільшення поставок верстатів з України, що при невеликих обсягах виробництва свідчить про наявність реекспорту. Розрахунки I_{mnpn} показали значення більше 1, що підтверджує цю гіпотезу та 100% задоволення попиту внутрішнього ринку верстатами іноземного виробництва при наявності вітчизняних аналогів.

Виробництво машин та апаратів для контактного зварювання металів (опором) в Україні зросло в 2006-2007 роках відповідно на 30% та 23% порівняно з 2005. Криза 2009 року призвела до скорочення обсягів протягом 2009-2010. Як імпорти, так і експортні поставки значно перевищують випуск в Україні. Проте Держмитслужбою не зафіксовано ввезення та вивезення зазначеного товару в кількісному вимірі починаючи з 2008 року, що унеможливує повний аналіз динаміки проникнення імпорту за досліджений період.

Для наочності: в 2008 році даного товару імпортовано на суму 39068,5 тис. дол., в 2009 поставки збільшено до 57 864,6 тис. дол., у 2010 — зростання вдвічі порівняно з попереднім роком.

Зростання виробництва спостерігалось протягом 2006-2008 років (у 2007 темп приросту становив 68% порівняно з 2005). Синхронно збільшувався експорт зазначених товарів, а також імпорт зарубіжних аналогів. Порівняно з 2005 роком поставки в Україну зросли більш ніж у 2,5 раза за підсумками 2006 та в 3,6 раза за підсумками 2007 року. Протягом 2009-2010 відбулось значне падіння обсягів виробництва, а імпорт та експорт даного товару не були зафіксовані Держмитслужбою України. З 2005 по 2007 роки показник I_{mnpn} зріс незначно — з 0,47 до 0,63. Отже, за наявною інформацією імпорт на 63% покриває внутрішній попит.

Проведене дослідження та отримані результати дозволили дійти наступних висновків:

1. У 2010 році лише третина витрат на придбання за кордоном високотехнологічних товарів припадала на товари виробничого призначення. У 2004 їх питома вага була на 10 п.п. вищою.
2. У структурі товарного імпорту в Україну засоби виробництва за підсумками 2010 року становили 12% (проти 64%, що припадають на проміжні товари, і 22% — на споживчі товари). У цьому незначному обсязі закордонних капітальних товарів частка високотехнологічні — мізерна, лише 18%.
3. Домінування в імпорті проміжних та споживчих товарів свідчить про низький платоспроможний попит з боку вітчизняних промислових підприємств на сучасне обладнання та промислове транспортне устаткування та про повільні темпи впровадження передових технологій у промислове виробництво.
4. Україна імпортує практично весь спектр високотехнологічних капітальних товарів (у 2010 році 113 зі 123 номенклатурних позицій), проте без даних про реекспорт неможливо встановити фактичне споживання іноземних ВТТ ВП на внутрішньому ринку.
5. Половину імпортованих ВТТ ВП становлять товари категорії «Неелектрична техніка» (в цій групі 91,3% витрат припадає на закупівлю неопромінених паливних елементів (твелів)); 27,9% — «Наукові прилади»; 15,4% —

Таблиця 3. Рейтингова таблиця основних капітальних товарів групи «Неелектрична техніка», що імпортовано в Україну, тис. дол.

Назва товару	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Неопромінені паливні елементи (твели)	266728	381880	298014	361217	491973	629836	464894	598429
	90,5%	92,5%	88,3%	83,5%	83,9%	78,3%	89,1%	91,3%
Машини пробивні або вирубні, в т.ч. комбіновані пробивальні та висікальні з числ. прогр. керуванням	3538	4791	3096	9251	11787	23165	6068	7222
	1,2%	1,2%	0,9%	2,1%	2,0%	2,9%	1,2%	1,1%
Верстати токарні металорізальні горизонтальні з числ. прогр. керуванням	3713	4998	5338	7042	8990	23767	18714	6544
	1,3%	1,2%	1,6%	1,6%	1,5%	3,0%	3,6%	1,0%
Машини вигинальні, відбортувальні, вирівнювальні з числ. прогр. керуванням	5499	8050	5703	17791	21347	25954	6776	6240
	1,9%	2,0%	1,7%	4,1%	3,6%	3,2%	1,3%	1,0%

Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України

Таблиця 4. Верстати електрохімічні, електронно-променеві, іонно-променеві, плазово-дугові (код УКТ ЗЕД 8456 99)

Рік	Обсяг, штук			Ім _{прн}
	Виробництво	Імпорт	Експорт	
2004	-	34	29	-
2005	10	70	22	1,2069
2006	3	61	27	1,6486
2007	27	85	30	1,0366
2008	21	156	32	1,0759
2009	9	51	9	1,0000
2010	10	83	15	1,0641

Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України та Держкомстату України

Таблиця 5. Машини та апарати для контактного зварювання металів (опором) повністю або частково автоматичні або напівавтоматичні (код УКТ ЗЕД 8515 21 00 00)

Рік	Обсяг, штук				Ім _{прн}
	Виробництво	Імпорт (штук)	Імпорт (тис.дол.)	Експорт	
2004	-	63	1990,51	93	-
2005	39	249	1114,82	48	1,04
2006	51	421	4272,01	73	1,01
2007	48	151	3197,2	136	2,40
2008	39	-	39068,5	-	-
2009	28	-	57864,6	-	-
2010	30	-	111662,8	-	-

Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України та Держкомстату України

Таблиця 6. Машини та апарати для дугового (включаючи плазмодугове) зварювання металів повністю або частково автоматичні (код УКТ ЗЕД 8515 31 00 00)

Рік	Обсяг, штук				Ім _{прн}
	Виробництво	Імпорт (штук)	Імпорт (тис.дол.)	Експорт	
2004	-	1859	1254,82	4575	-
2005	9483	4168	2928,49	4770	0,47
2006	13449	10627	7089,44	6452	0,6
2007	16003	15152	8695,1	6937	0,63
2008	14273	-	110272,3	-	-
2009	2744	-	378164,6	-	-
2010	6069	-	369783,0	-	-

Джерело: розраховано за даними Держмитслужби України та Держкомстату України

«Комп'ютерна та офісна техніка». За 2003-2010 суттєвих структурних зрушень в імпорті ВТТ ВП не відбулось.

6. Основним партнером України в поставках ВТТ ВП залишається Російська Федерація (близько 50% ВТТ ВП надходить вітчизняним споживачам з цієї країни). Це обумовлено тим, що протягом останніх 8 років РФ забезпечує майже 85% імпорту товарів «Неелектрична техніка», а також посідає про-

відні місця в поставках товарів груп «Наукові прилади» та «Електричні машини та устаткування».

7. Майже 60% імпортованих високотехнологічних товарів мають вітчизняні аналоги; зростання обсягів поставок цих товарів з-за кордону призведе до витіснення українських виробників з внутрішнього ринку. Це свідчить про їх низьку конкурентоспроможність. Такий стан речей призводить до того, що за Україною закріплюється роль аутсайдера на ринку високотехнологічних товарів.

8. Інформації, що збирається за діючими формами державної статистичної звітності, недостатньо, щоб об'єктивно оцінити фактичні масштаби випуску ВТТ ВП в Україні та, поєднавши з даними митної статистики, побудувати баланси щодо ключових позицій ВТТ ВП і визначити реальне проникнення імпорту на ринок України.

9. З огляду на низькі темпи зростання вітчизняного виробництва ВТТ ВП, їх низьку якість та невідповідність вимогам сьогодення імпортозаміщення дотепер не відбувається, а внутрішній попит на них задовольняється переважно за рахунок придбаних за кордоном капітальних товарів.

У таких умовах, коли держава продовжує усунуватися від формування пропорцій національної економіки, при низькому рівні інвестиційної політики та відсутності чіткого бачення національного технологічного розвитку, Україні в системі міжнародного поділу праці буде відведено роль постачальника напівсировинних і низькотехнологічних товарів. Це визначатиме низькі темпи зростання національного виробництва, посилюватиме нестабільність економічного розвитку та призведе до викачування у всезростаючих обсягах інтелектуальної ренти на користь країн — лідерів НТП.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сиденко В.Р. Глобалізація і економічне розвиття. — К.: Фенікс, 2008. — 376 с.
2. Зовнішньоторговельні аспекти конкурентної політики України в умовах СОТ [Текст]: Монографія / А.А.Мазаракі, В.В.Юхименко, О.П.Гребельник, Т.М.Мельник [та ін.]; за заг. ред. А.А.Мазаракі. — К.: Київ. Нац. торг.-екон. ун-т, 2008. — 309 с.
3. Василенко Ю.В., Василенко Д.Ю. Зовнішня торгівля України: чинники, моделі, тенденції. — К., 2007. — 310 с.
4. Михайлов В.С. Основи статистики зовнішньоекономічної діяльності: Монографія. — К.: НДІ статистики. — 2001. — 188 с.
5. Трансфер технологій: форми і методи ефективного здійснення: Монографія / М.А.Йохна, П.Г.Іжевський, В.В.Стадник. — Хмельницький: ХНУ, 2008. — 188 с.
6. Андроніва О.Ф., Череп А. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності. В.— К.: Кондор, 2007. — 356 с.
7. Ляшенко О.М. Моделі комерціалізації та трансферу технологій в умовах глобального середовища / Оксана Миколаївна Ляшенко. — Тернопіль: Економічна думка, 2007. — 366 с.
8. Classification by broad economic categories. Defined in terms of the Standard International Trade Classification, Revision 3 and the Harmonized Commodity Description And Coding System, third edition (2002). ST/ESA/STAT/SER.M/53/REV.4: New York, United Nations. — 2002. — 82 p.
9. Платіжний баланс і зовнішній борг України 2010 рік [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/publication/econom/Balans/PB_2010.pdf.
10. Технічне регулювання в Україні: як забезпечити розвиток економіки і захист прав споживачів (Аналітична доповідь 2008)[Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://vlasnasprava.info/files/docs/TRSurveyFINALUKR1804.pdf>
11. Анін В.А. Оцінка стану зовнішньоекономічної безпеки України згідно з пороговими значеннями її індикаторів // Зовнішня торгівля: право та економіка. Науковий журнал. — 2009. — №6 (47). — С. 35-41.
12. Саліхова О.Б., Крехівська Н.О. Імпорт в Україну високотехнологічних товарів виробничого призначення: проблеми дослідження, шляхи вирішення // Економіка промисловості. — 2011. — №1.
13. Саліхова О.Б. Понятійний апарат оцінювання високотехнологічної виробничої сфери України // Економічний простір. — 2010. — №37, травень. — С. 67-77.
14. «High-technology» aggregations based on SITC Rev. 4 [Electronic resource]. — Access mode: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
15. Саліхова О.Б. Зовнішня торгівля України високотехнологічними товарами через призму міжнародних стандартів // Економічний простір. — 2010. — №38, червень. — С. 18-27.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2011